

รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

ควรทำอะไร

ประเวศ วะสี

(๖ กันยายน ๒๕๖๖)

กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษาฯ มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นระบบปัญญาของชาติ แต่นักการเมืองไม่ค่อยสนใจ อาจกลัวว่ายาก

เมื่อคุณทักษิณเป็นนายกรัฐมนตรี ท่านพูดกับผมว่า “เรื่องการศึกษาฉันพยายามทำมาก **แต่ไม่รู้จะจับในแ่งมมไหน**”

“แ่งมม” ที่คุณทักษิณพูดนั้น คือ **“จุดคานงัด”** ถ้ารู้จุดคานงัดแล้วงัดตรงนั้น จะยกประเทศไทยขึ้นได้ทั้งประเทศ แต่ไม่เคยมีรัฐมนตรีคนใดเข้าใจ “แ่งมม” ที่คุณทักษิณพูด หรือ “จุดคานงัด” ของการศึกษาไทย ก็น่าเห็นใจ

คำแนะนำต่อท่านรัฐมนตรีทั้ง ๒ กระทรวง ก็คือ

๑. **อย่าไปบริหารงานประจำ** ซึ่งจะเหนื่อยและไม่ได้ผล ระบบมีข้าราชการประจำทำอยู่แล้ว
๒. **รัฐมนตรีต้องเป็นผู้นำนโยบาย** และนโยบายต้องพุ่งไปที่จุดคานงัดของระบบการศึกษา ซึ่งถ้างัดตรงนี้อย่างเดียว ทั้งหมดจะดีขึ้นอย่างก้าวกระโดด

จุดคานงัดประเทศไทยคืออะไร

ประเทศไทยมีทรัพยากรเพื่อการพัฒนามาก ควรเจริญรุ่งเรืองยิ่ง แต่กลับติดอยู่ในวิกฤตการณ์เรื้อรัง เพราะ**พัฒนาแบบแยกส่วน**เป็นเรื่อง ๆ อะไรที่ชำแหละเป็นส่วน ๆ เช่น ชำแหละโค ชำแหละสุกร ก็จะทำให้สิ้นชีวิต ชีวิตคือการเชื่อมโยง

การพัฒนาแบบแยกส่วนทำให้ประเทศเสียสมดุลหมดทุกมิติ อะไรที่ไม่สมดุลก็จะปั่นป่วน วุ่นวาย รุนแรง วิกฤต ไม่ยั่งยืน

เพราะฉะนั้น จุดคานงัดประเทศไทย คือ **พัฒนาอย่างบูรณาการ** ให้ทุกส่วนเชื่อมโยงกัน เมื่อเชื่อมโยงก็จะมีชีวิต ชีวิตเรียนรู้และเติบโตได้

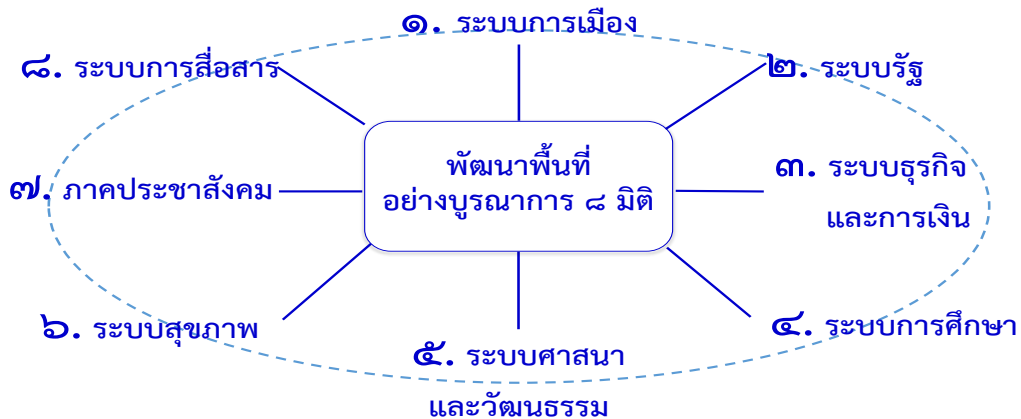
การพัฒนาอย่างบูรณาการต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เอาหน่วยงาน หรือประเด็น หรือวิชาการเป็นตัวตั้งไม่ได้ เพราะแยกส่วนเป็นเรื่อง ๆ

ประเทศไทยที่มีบูรณาภาพอย่างสมบูรณ์

๑. พัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ ๘ มิติ :

เศรษฐกิจ - จิตใจ - สังคม - สิ่งแวดล้อม - วัฒนธรรม - สุขภาพ - การศึกษา - ประชาธิปไตย
ทั้ง ๘ มิติ เชื่อมโยงอยู่ในกันและกัน แบบที่เรียกว่า มรรคสมังคี

๒. ระบบต่าง ๆ อีก ๘ ระบบ บูรณาการกับพื้นที่ และระหว่างกัน ตามรูป

ประเทศไทยที่มีบูรณาภาพและดุลยภาพ

ฉะนั้น ระบบอะไร ๆ ก็ต้องเป็นระบบที่บูรณาการ ไม่ใช่แยกส่วน

ระบบการศึกษาบูรณาการเป็นโหนด

ปัญหาใหญ่ของการศึกษา คือ เป็นระบบการศึกษาที่แยกส่วนโดยเอาวิชาเป็นตัวตั้ง วิชาความรู้มีความสำคัญแต่ไม่ใช่ตัวตั้ง แต่เป็นตัวประกอบอย่างหนึ่งของการเรียนรู้

การศึกษาต้องบูรณาการกับชีวิต ตามหลักทางพุทธศาสนา

ชีวิตคือการศึกษา การศึกษาคือชีวิต

ชีวิตจะเกี่ยวข้องกับอะไร ก็ต้องเรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ

ชีวิตต้องเรียนรู้ให้ **ทำเป็น คิดเป็น ตัดสินใจเป็น จัดการเป็น อยู่ร่วมกันเป็น พัฒนาจิตใจเป็น**

ถ้าการศึกษาทำให้ทุกคนมี **“๖ เป็น”** ดังกล่าว ชีวิตก็จะเจริญ สังคมก็จะเจริญ

จุดคานงัดจึงอยู่ที่ **เรียนรู้จากการทำ** ที่ทำให้ทำเป็น คิดเป็น ตัดสินใจเป็น จัดการเป็น อยู่ร่วมกันเป็น พัฒนาจิตใจเป็น

ไม่ใช่การศึกษาแบบ **“ท่องเป็น”** แต่ทำอะไรไม่เป็น เป็นเหตุให้ชาติอ่อนแอและวิกฤต

นโยบายจุดคานงัดของกระทรวงศึกษาธิการ

ให้ทุกสถาบันการศึกษามี **หลักสูตรเรียนรู้จากการทำงาน** (Work-Based Learning) หรือ WBL ถ้ามีการเรียนรู้จากการทำงาน มีรายได้ไปด้วย เรียนรู้ไปด้วย จะหายจนทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง คือหายจนทั้งประเทศ และคนไทยมีสมรรถนะสูงเพราะ **“ทำเป็น”***

---

* ดูรายละเอียดในบทความ “เข้าใจปัญหา ๖ ระดับ ปฏิรูปการศึกษาง่ายนิดเดียว” โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี

อุดมศึกษาควรเป็นหัวรถจักรทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤต

ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน ประมาณ ๑๔๐ แห่ง มีนิสิตนักศึกษาประมาณ ๒ ล้านคน มีครูบาอาจารย์นักวิชาการหลายแสนคน เป็นขุมศักยภาพทางปัญญามหาศาล แต่การที่ไม่สามารถเป็นหัวรถจักรทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤตได้ เพราะ **“คิดเชิงเทคนิคเท่านั้น”** ขาดสมรรถนะการคิดเชิงระบบและการจัดการ รวมทั้งสมรรถนะเชิงพัฒนานโยบาย

จุดคานงัดของอุดมศึกษาไทย

มี ๒ จุด คือ

๑. **นโยบายการทำงานเชิงพื้นที่ ๑ มหาวิทยาลัย / ๑ จังหวัด** ถ้ามหาวิทยาลัยร่วมพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ จะทำให้คนไทยเข้าใจความจริงของแผ่นดินไทย การศึกษาที่ทำให้คนไทยไม่เข้าใจความจริงของแผ่นดินไทย เป็นปัญหาใหญ่ของประเทศที่ทำให้ชาติวิกฤต เพราะเมื่อไม่รู้จักความจริงก็ทำให้ถูกต้องไม่ได้

อุดมศึกษาบูรณาการกับการพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ จะทำให้ประเทศไทยมีบูรณาภาพและดุลยภาพ เป็นแผ่นดินसानติสุข⁺

๒. **นโยบายมหาวิทยาลัยกับการพัฒนานโยบาย** นโยบายเป็นปัญญาสูงสุดของชาติ เพราะกระทบทุกองค์ประกอบของประเทศ ประเทศไทยเกือบไม่มีความสำเร็จทางนโยบาย เป็นเหตุให้ติดอยู่ในหลุมดำแห่งวิกฤตการณ์ ทั้งนี้เพราะขาดความเข้าใจ**ระบบนโยบาย** นโยบายเป็นระบบไม่ใช่เรื่องทางเทคนิคเท่านั้น ถ้าทำไม่เป็นระบบครบวงจร[‡] ก็ไม่สำเร็จ

แต่ถ้าทำเป็นระบบครบวงจร ๑๒ ขั้นตอน ก็จะสำเร็จทุกเรื่อง เรียกว่า **“สัมฤทธิศาสตร์”**

ถ้ามหาวิทยาลัยสร้างความเชี่ยวชาญในสัมฤทธิศาสตร์ ก็จะช่วยให้ประเทศไทยมีความสำเร็จทุกเรื่อง ตั้งแต่เรื่องชุมชนจนถึงนโยบาย นี่แหละที่เรียกว่า อุดมศึกษาคือหัวรถจักรทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤต

⁺ ดูบทความเรื่อง มหาวิทยาลัยกับเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาประเทศ การคิดเชิงระบบและการจัดการ โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

[‡] คู่มือขับเคลื่อนระบบนโยบายครบวงจร ๑๒ ขั้นตอนสู่ความสำเร็จ (คู่มือสัมฤทธิศาสตร์พาชาติออกจากวิกฤต) โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

การสร้างนักพัฒนานโยบายในมหาวิทยาลัยก็เป็นเรื่องไม่ยาก และอธิบายไว้แล้วในเรื่อง “มหาวิทยาลัยกับเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาประเทศ การคิดเชิงระบบและการจัดการ”

ถ้าท่านรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวง**อว.** ทำตรงนโยบายจุดคานงัด ๓ จุดที่กล่าวถึง ทุกสิ่งทุกอย่างก็สัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ บูรณาการกันสู่องค์กรรวมประเทศไทย

ประเทศไทยที่เป็นองค์กรรวมจะมีคุณสมบัติอันมหัศจรรย์

ทำนองเดียวกับที่เครื่องบินเมื่อประกอบชิ้นส่วนครบเป็นองค์กรรวมก็มีคุณสมบัติใหม่ คือ บินได้ในขณะที่ไม่มีชิ้นส่วนใดบินได้เลย

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน พัฒนาแบบแยกส่วนประเทศไทยบินไม่ได้ ต้องพัฒนาอย่างบูรณาการสู่องค์กรรวม
